

22

Desembre
2010

Butlletí de l'Arxiu
Municipal de Cambrils

L'Arxiu t'informa

Activitats de tardor

Estiuejant a Cambrils: fotografies de la família Dolsa

Fins fa 125 anys, la major part de la població vivia d'esquena al mar. Aquells que hi treballaven (pescadors, mariners, mestres d'aixa...) ho feien en unes condicions força difícils.

Però a finals del segle XIX, una part de la burgesia catalana que constituïa l'elit social i cultural del país va començar a buscar les zones de costa per gaudir del seu temps lliure. Es va posar de moda passar l'estiu en poblacions marítimes, per tal de gaudir de l'aire lliure i, per primer cop, dels banys de mar i de sol.

Aquesta tardor, l'Arxiu Municipal de Cambrils (AMCAM) i el Museu d'Història de Cambrils (MHC) han produït l'exposició *Estiuejant a Cambrils: fotografies de la família Dolsa*. A través de 43 fotografies, es mostrava la vida d'una de les primeres famílies que van triar Cambrils com a lloc d'estiueig.

Una part de les imatges que es van exposar procedien del fons de la família i han estat cedides en reproducció per Roser Matheu Bertrand-Dolsa. Les altres formen part de l'àlbum Dolsa adquirit per l'AMCAM a inicis del 2010.

Del 7 d'octubre fins al 21 de novembre, 1.426 persones van poder veure l'exposició a la Torre del Port i van gaudir de les imatges del xalet, de la família descansant a la sorra i practicant esports nàutics i dels cambrilencs a qui van conèixer durant aquells anys.

AMCAM

Societats de Cambrils durant la II República

Aquesta tardor, l'àrea de Cultura de l'Ajuntament de Cambrils ha organitzat la cinquena edició dels cicles de memòria històrica, que pretenen donar a conèixer el període i fomentar la cultura de la pau.

Les diferents activitats del cicle *Societats de Cambrils durant la II República* van tractar de la importància que tenien les societats com a protagonistes i impulsores de la vida social, econòmica, cultural, lúdica i política a Cambrils fins a l'any 1939. Els testimonis que van participar a les conferències, la taula rodona i la ruta comentada van parlar de balls, de tertúlies als cafès, de solidaritat interna, de tardes de cinema, de suport a la pesca, de festes i d'escoles.

Participants a la ruta comentada

AMCAM

Com en les edicions anteriors, l'activitat amb una participació més intensa va ser la ruta comentada, amb el títol *Del moll al Pòsit*. Va aplegar 126 persones, entre els inscrits i els membres de les entitats que van col·laborar a recrear les diferents escenes de la vida al barri de la Platja a les dècades de 1920 i 1930: la descàrrega i subhasta del Peix, les tertúlies, les dones fent labor al carrer i anant al rentador, els obrers que construïen els nous carrers que es planificaven, els jocs de la canalla i les processons de la parròquia.

Paral·lelament, la recerca que al llarg del cicle van realitzar l'AMCAM i el MHC va permetre entrevistar 16 testimonis directes i indirectes sobre el funcionament de les societats de l'època. Aquestes entrevistes es van incorporar com a documents orals al fons de l'AMCAM, per tal que en el futur serveixin per conèixer més profundament el període.

El cicle va comptar amb el suport de la Direcció General de la Memòria Democràtica de la Generalitat de Catalunya.

El moixó que apareix a la capçalera d'aquest butlletí reproduïx una il·lustració del *Llibre d'ordinacions* de 1525-1889, del fons de l'Ajuntament de Cambrils. Es troba a la part interior de les cobertes del llibre i, possiblement, va ser dibuixat per un dels escriptors que van intervenir en algun moment de la seva redacció.

Aquest tipus d'esbossos són relativament habituals en els llibres d'època medieval i moderna. Ens permeten conèixer aspectes de la vida quotidiana dels qui els escrivien o els utilitzaven.

La guerra civil espanyola de 1936-39 va afectar l'economia i la vida quotidiana de les persones de maneres molt diverses.

La pesca no en va quedar exempta. Segons els llibres de matrícula de la Comandància Marítima del Districte de Tarragona, van resultar requisades, destruïdes, incendiades o bombardejades més de seixanta embarcacions de pesca del districte. Estaven matriculades als ports de Calafell (5), Cambrils (12), Creixell (1), l'Hospitalet de l'Infant (1), Salou (2), Tarragona (11) i Torredembarra (29).

D'aquestes embarcacions de pesca, més de la meitat (31), havien estat construïdes per alguns dels mestres d'aixa¹ que tenien instal·lada la drassana² a Cambrils: Joan Tutusaus Ferrer, Enric Salvat Tutusaus, Jacinto Cros Cabré, Julià Vives Castellví, Josep Berengué Garsot, i José Vizcarro Vizcarro.

El port de Cambrils

Quan va començar la guerra, el barri de la Platja vivia una important transformació, en gran part per la construcció del port, que havia estat concebut l'any 1917 amb la doble funció de donar refugi a les diferents flotes pesqueres i comercials i protegir dels temporals l'àrea urbana marítima. Cal tenir en compte que en aquell moment el barri acollia un terç de la població total de Cambrils.³

El 1927 s'havia construït una petita part del moll de ponent (oest), conegut com el *moll del cadirer*, juntament amb unes obres de defensa situades a la *platja del sorral*. Uns anys més tard, al maig de 1933, s'iniciaren les obres de construcció del port dissenyat per Francisco G. de Membrillera, tot i que la simbòlica col·locació de la primera pedra va tenir lloc el 3 de setembre de 1933, de mà del ministre de la República Marcel·lí Domingo.

Aquesta infraestructura va transformar les possibilitats d'aquest espai urbà i va repercutir en les activitats marítimes, especialment en la pesca i en la indústria de la construcció naval. Durant la seva construcció, Cambrils va protagonitzar una especialització dins del sector de la pesca i de les petites drassanes, en un

¹ El mestre d'aixa és la persona que realitza el projecte de l'embarcació, gestiona els processos i tràmits requerits per les administracions competents d'acord amb la normativa vigent, es proveeix dels recursos necessaris (espacials, materials, tecnològics i personals) i dirigeix el procés de construcció de l'embarcació fins al seu avarament a l'aigua.

² Drassana és el nom que habitualment defineix l'espai dedicat al disseny, construcció i reparació d'embarcacions, també conegut com mestrança o *astillero*.

³ ESPORRÍN I PONS, Montserrat. "Evolució socio-econòmica de Cambrils: 1930-1981". Cambrils: Ajuntament, 1988

context marcat per les abundants captures pesqueres, per les noves formes de producció derivades de la introducció de nous materials, maquinària i tecnologia, per la reestructuració de les relacions laborals, etc.

Amb l'esclat de la guerra civil espanyola i els posteriors períodes de crisi econòmica de la postguerra, les obres del port van quedar interrompudes, i no es va finalitzar fins el 1947, moment que va coincidir amb la inauguració de l'escar ("varadero").

Les barques

Els sindicats de la CNT-UGT van controlar durant el període de guerra les drassanes i les embarcacions matriculades a Cambrils. Les drassanes disposaven de la maquinària, materials, i infraestructures adequades als interessos militars per a la construcció de caixes per transportar mercaderies, travesses de la via ferroviària, remes, barques i qualsevol altre tipus de treball amb fusta que es pogués requerir al front.

Les embarcacions de pesca van ser utilitzades amb diverses finalitats al llarg de la guerra: com a element de flotació en la construcció de ponts de fusta per travessar el riu Ebre, per pescar i proveir de proteïna animal a la població i a l'exèrcit popular i per desplaçar mercaderies i persones en ofensives i retirades estratègiques.

A partir de finals de 1936, les embarcacions de pesca es van convertir en objectius militars per a la marina i l'aviació franquista. Les barques cambrilenques que consten a la documentació de la Capitania Marítima de Tarragona són aquestes:

- Llaüt de 13'4 metres d'eslora, anomenat Dolores (TA3-f984), construït al 1919 per l'Enric Salvat Tutusaus. Segons el document, "causa baja en la inscripció por haber quedado probado que quedó destruída a causa de un bombardeo durante la guerra".⁴
- Llagut de 10 metres d'eslora, anomenat Genoveva (TA3-f1140), construït al 1925 pel Julià Vives Castellví. Segons el document, "se hundió el 02/12/1938 a causa de un bombardeo de la aviación facciosa en Palamós".⁵
- Balandra de 16 metres d'eslora, anomenada Francisca (TA3-f1494) construïda al 1931 pel Julià Vives Castellví. Segons el document, "se hundió a causa de un bombardeo de la aviación facciosa en el puerto de Tarragona".

⁴ Arxiu del Port de Tarragona (APT). Fons de la Capitania Marítima de Tarragona. Rol de Despatx del Registre de Matrícula de la Llista Tercera (Pesca), foli 984.

⁵ *Ibidem*, foli 1140.

veï de la guerra

Arca Míguez

Aquesta fotografia es pot datar a mitjan segle XX, ja que al fons s'aprecia el moll de ponent ja construït. En primer terme, les barques del llum.

AMCAM

De Cambrils a la batalla de l'Ebre

Entre juny i juliol de 1938, amb la preparació de l'ofensiva coneguda com la batalla de l'Ebre, l'exèrcit republicà va requisar embarcacions de petites dimensions, inferiors als 6 metres d'eslora i propulsades a rem. Eren del tipus necessari en les maniobres d'estratègia militar, perquè eren fàcilment transportades i propulsades.

La majoria d'embarcacions de pesca construïdes a les drassanes de Cambrils van ser requisades pel V Cos de l'Exèrcit (13), la XIa Divisió del General Líster (6) i el 63è Cos de la 1a Brigada Mixta, establerts al Camp de Tarragona.⁶

De les trenta embarcacions construïdes a Cambrils i destruïdes, requisades o desaparegudes durant la guerra, una tercera part les havia fet el mestre d'aixa Josep Berengué Garsot (10), especialitzat en la construcció de bots i gussis inferiors als 6 metres d'eslora: Maria (TA3-f1138),⁷ Marcelino (TA3-f1194), José (TA3-f1195), Conchita (TA3-f1467), Manolo (TA3-f1515), Casildo (TA3-f1554), Francisca (TA3-f1586), Juan (TA3-f1641), Estevania (TA3-f1642) i Bonamar (TA3-f1728).

De similars característiques eren els bots i gussis construïts per altres mestres d'aixa:

- José Vizcarro Vizcarro: Marín (TA3-f1377) i Elias (TA3-f1643).
- Enric Salvat Tutusaus: Antonio (TA3-f1044), Joaquina (TA3-f1373), i Jaime (TA3-f1481).

⁶ *Ibidem*, folis 1377, 1534, 1593, 1652 i 1728. Registres amb atribucions d'incautacions a "l'exèrcit roig", "l'exèrcit de l'Ebre", "el Ministeri de Defensa Nacional" i a "soldats d'un destacament de Móra d'Ebre".

⁷ La primera embarcació que va construir Josep Berengué com a mestre d'aixa el 1925, un gussi de 3,8 metres d'eslora, anomenat "Maria" TA3-f1138 de la propietat de José Figuerola Casal, de Torredembarra.

- Juan Tutusaus Ferrer: Maria de la Ronamba (TA3-f1096), Teresa (TA3-f1130), Carmen (TA3-f1187), Juan (TA3-f1249), Guadalupe (TA3-f1434), Enrique (TA3-f1440), Rosita (TA3-f1569), i Brigida (TA3-f1652).

De les embarcacions requisades, Julià Vives Castellví havia fet les de majors dimensions:

- Llagut de 12'8 metres d'eslora, anomenat Vicenta (TA3-f1593), construït al 1933, "incautada por el Ministerio de Defensa Nacional, el 12/11/1938".
- Gussi de 6 metres d'eslora, anomenat San Antonio (TA3-f1534), construït al 1932, "requisado por intendencia del ejército del Ebro el 24/08/1938".

Balanç de guerra

En acabar la guerra, un total de 33 embarcacions cambrilenques havien estat afectades pel conflicte. De tots els bots de pesca amb improvisat caràcter militar, només Casildo (TA3-f1554),⁸ Francisca (TA3-f1586),⁹ Estevania (TA3-f1642),¹⁰ i San Antonio (TA3-f1534),¹¹ van deixar pistes d'activitat després del 1939. La resta van desaparèixer o van ser destruïdes.

⁸ APT, *ídem*. Registre del 02/11/1963, al Rol de Despatx del Registre de Matrícula de la Llista Tercera (Pesca), foli 1554.

⁹ Després de ser requisada per l'11a Divisió de l'EN, havia canviat de propietat en dues ocasions: (Domingo Serra, 1939); (Juan Martí Callau, Vilanova i la Geltrú, 1961). APT, *ídem*, foli 1586.

¹⁰ Després de ser requisada pel 63è Cos de la 1a Brigada Mixta el 27/07/1938, havia canviat de propietat (Reus, 1943); (José Llambrich, 1951); (Pedro Llambrich Figueras, Ametlla de Mar, 1968). Instal·lació de motor "Motorrens" (1969-1973).

¹¹ Després de ser requisat per "intendencia ejército del Ebro (24/08/1938)", es van registrar canvis de propietat i de motor: (Víctor Pardina, 1939). Canvi de motor "Chevrolet" (1947-1951). Canvi de propietat (Jaime Capella, Tarragona, 1952); (Ramón Ferré, Arenys de Mar, 1960). Canvi de motor "Nova" (1963-1965).

L'ahir i l'avui d'una parròquia

Miquel Julià i Pijoan

L'ahir i l'avui d'una parròquia és el treball de recerca que vaig fer a 2n de batxillerat, encara que ha estat ampliat l'estiu del 2010.

Escollir el tema del treball de recerca no és fàcil: hi ha diferents temes i no saps quin escollir. Vaig decidir fer-lo sobre l'església parroquial de Sant Pere, des del seu inici fins a l'actualitat. A més, per tal de contextualitzar-ho també vaig ampliar cap a l'evolució demogràfica i econòmica, l'obra més important que es va dur a terme al barri marítim -el Port Refugi- i les entitats i festes vinculades a l'església.

La decisió de fer el treball sobre aquest tema va ser per tres motius principalment. El primer per proximitat, ja que crec que és important saber la història d'allò que ens envolta. El segon, perquè era un tema que s'havia estudiat poc i per tant amb la recerca podíem aportar alguna novetat a la història del nostre poble. I així ha estat: hem trobat certes dades que no estaven del tot clares, o fins i tot que no es sabien. En tercer lloc, vam agafar les esglésies perquè són un reflex històric de la població, en aquest cas del nostre barri.

El títol d'aquest article és el mateix que el del treball que, com s'explica en la introducció, té dos significats: l'un, explicar com ha evolucionat el barri Marítim, des que el nombre d'habitants és estable i nombrós; l'altre és explicar l'evolució de les esglésies que hi ha hagut, que va estretament lligat a l'evolució del barri.

Aquest treball és una compilació d'informació, que està dispersa en diversos arxius. El treball s'estructura en sis capítols. En el primer expliquem l'evolució del barri. En el segon tractem sobre la capella del Roser (1864-1867), posterior parròquia de Sant Pere (1867-1945): expliquem com es va crear, gràcies a una donació de la família Clanxet. A l'annex hi vam afegir un article de Jordi Morant i Clanxet on hi ha transcrits fragments del testament de Francesc Clanxet Hernández (1844), pel qual deixava en herència a la família el res de dos-cents rosaris, fins que el seu nét va considerar oportú canviar els dos-cents rosaris per un terreny al barri Marítim, decisió que donà origen a la primera capella.

En el mateix capítol expliquem com era l'interior, les imatges que hi havia i la seva distribució, a partir d'un inventari realitzat el 1924 per mossèn Marcelino Casals. Aquest inventari ens fa una descripció exhaustiva de l'interior del temple.

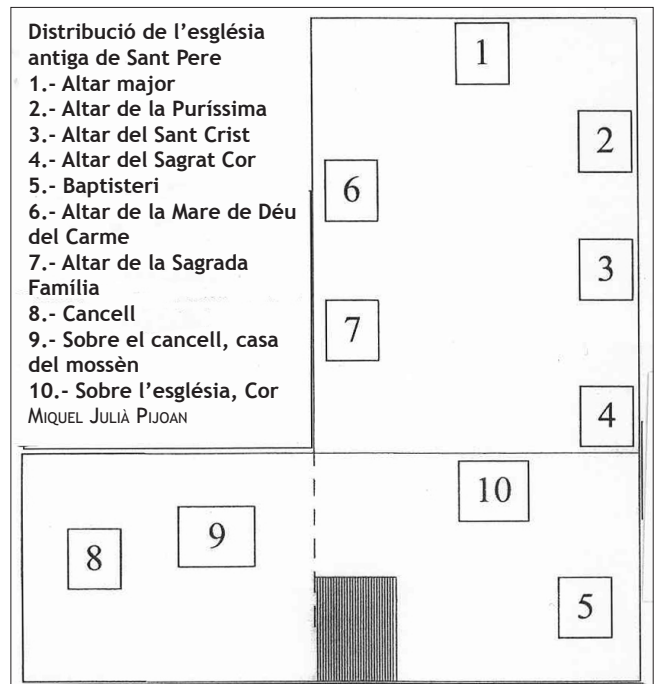
Al tercer capítol fem referència a la voluntat de crear una nova església ja a partir de l'any 1927: vam trobar correspondència entre l'Ajuntament i l'Arquebisbat on es posaven de manifest les mancances d'aquell local convertit en església.

De la nova església també en parlem, al capítol quart. Fem referència a la construcció (1945) i a l'acabament (2008) amb la consecució del campanar, que en els plànols inicials de 1940 ja estava plantejat però no es va fer per manca de recursos. En aquest capítol també fem referència a l'evolució que va tenir el barri dels anys quaranta fins a principis dels setanta. Per acabar el treball, vam afegir també una menció a les festes i a les entitats vinculades a la parròquia.

Com a conclusió n'extraïem que el fet de dotar el barri amb una església, el 1864, ens mostra que ja no eren quatre cases que envoltaven una torre, sinó que ja hi havia una quantitat d'habitants nombrosa i estable.

Amb la realització d'un treball sempre esbrines coses però també se t'obren dubtes. Amb aquest treball hem determinat l'ubicació exacte de la Capella del Roser (primitiva església de Sant Pere entre 1864 i 1945), la donació dels terrenys i el seu interior. Però no sabem ben bé com va ser la seva destrucció, ja que hi ha diferents versions.

Aquell que hi estigui interessat pot consultar una còpia del treball a l'AMCAM.

Arxiu Municipal de Cambrils

Plaça de l'Ajuntament, núm. 4. 43850 CAMBRILS.
Tel. 977 794 579, ext. 3061 www.cambrils.cat, arxiu@cambrils.cat
Horari: Dilluns, dijous i divendres de 9.30 a 14.30
Dimarts i dimecres de 9.30 a 14.30 i de 16 a 19

AJUNTAMENT DE CAMBRILS
Cultura

L'ARXIU
municipal de Cambrils

